

firmació documental, que potser anirà amb l'*Onom. Cat.*). Cf. també Creuse *orfoi*.

És sabut que el nom català del grèvol i aquest nom gascó i alt-aragonès van amb llgd. *grifoul*, prov. *agreu*, Drôme *boui grévou*, alv. *grifou*, b. llem. *grofel*, frprov. *agrèblo* (i formes semblants), l'àrea del qual s'estén encara pels parlars del francès central fins al Loire; i es coneix algun testimoni escadusser d'un oc. ant. *agrefol*. Ja M.-L. (REW, 113) i Wartburg (FEW I, 22) veieren que aquí tenim modalitats de la denominació llatina *AQUIFOLIUM/ACRIFOLIUM*. Aquell és la forma clàssica (Plini), aquest, una mica posterior. En el DCEC (DECH I, 28-9) vaig acabar d'explicar les obscuritats i dificultats que hi deixaren ells. *AQUIFOLIUM* és variant de l'arrel *ACI-*, i d'una forma com *ACIFOLIUM sortí el lleon. *arŷueyu* (< *azf-*) 'vesc'; allà explico també el detall de les formes cast. *acebo*, gall-port. *azevo/azivo/azevinho*.

Però a Catalunya, a França i a Itàlia han quedat els successors de la variant més tardana *ACRIFOLIUM*, alterada per influència de *ACER*, *ACRIS* 'punxent', variant llatina de l'arrel *ACI/AQUI-*. D'*ACRIFOLIUM* vénen fonèticament l'it. *agrifoglio*, i segurament algunes de les formes occitanes citades (llem. *grofel* > *grefuelb*, potser l'antic *agrefol* etc.). Però tant la forma frprov. *agrèblo* com la cat., gasc., arag. i d'altres de les occitanes i franceses, postulen una base *ACRIFŪLUM* (cf. el gall-port. *azevo*, *azivo* que pot sortir de *azévoov, -*ivoov*, *ACIFULUM); la qual bé podem dir que tenim documentada en un glossari llatí-anglosaxó molt antic (segles VI-VII-VIII), on es llegeix «*acrifolus: holecgn*» (CGL v, 340.2; ags. *holecgn* > angl. *holly* 'grèvol').

Com vaig explicar ja aleshores, el cas és paral·lel al de *trèvol* provinent d'un *TRIFŪLUM, encreuat del grec *τριφυλλον* amb el llatí *TRIFOLIUM*. En el nostre cas s'encreuren també les dues denominacions, llatina i grega, del grèvol, formada aquesta per un compost de *φύλλον* 'fulla' = ll. *folium* amb l'adjectiu *ὄξύς* 'punxent', 'agut', equivalent del llatí *ACER*. En efecte, *ὄξύφυλλον* figura ja com a nom de planta en Dioscòrides: sens dubte no dóna definició prou explícita d'*ὄξύφυλλον*, però el paralelisme amb el nom del trèvol, *triphyllon*, i el sentit de l'adjectiu *ὄξύς*, que tradueix l'element *AQUI/ACRI-* d'*aquifolium/acrifolium*, difícilment ens deixarien dubtar que és el grèvol.

També de la forma més purament llatina *ACRIFOLIUM* (> *agrifoglio* etc.) sembla haver-hi hagut algun representant en català, i no solament en la toponímia, on tenim, per exemple, la Vall de *Grefull* a l'Alt Vallespir, entre La Presta i les Fonts del Tec. Això crec que deu ser el «*gresvulla*: planta (?)» registrat pel *D. Ag. AlcM* registra *agraüller* en el Baix Segre (Alcarràs, Seròs i Aitona) «arbust espinós», i a Vimbadó *craüller*, on hi ha encara la *cr-* conservada com en el ribag. *acrével* i arag. *crébol*; en aquesta part alta de la Conca on s'aguantaren tant els moros, la *cr-* prova mossarabisme, car si fos *abreülls*, com proposa *AlcM*, no s'explicaria la *gr-*; i molt menys encara *cr*.

A J. Giner i March, a Alcoi, li explicaren *garguller*

com un «espinal que fa fruita vermella com els llidons» (1936), color que identifica també el grèvol. La meva condeixebra Anna Maria de Saavedra, m'explicava que al Francès (entre Vilafranca i La Bisbal) el nom del grèvol era *grèbulé* (1927). No descartem que en alguns punts hi hagi hagut barreja amb arbustos semblants (els abrulls i tot?): vaig sentir jo mateix la forma *garbulérs* a les muntanyes d'Alzira, i *gargulérs* a Llombai, Vallada i Tàrbena (1962-3): només en un parell d'aquests llocs el vaig veure més o menys de lluny (a Llombai més aviat semblaven arços, a Alzira vaig quedar dubtant entre el grèvol i això). En tot cas el grèvol punxa molt més que l'arç; i ací es tracta d'una planta molt punxent: «lit més que marbre, / dur, fret, banyat, / acompanyat / d'escorpions / ---; / tot l'aparell / és ginjoler, / *garauiller* / e gavarra, / de romaguera / e d'argilaga / ---», JRoig (*Spill*, 8472); «jo m'adormia en un coixí de roses, / i amb el llençol més fi em tapava els ulls; / però, mireu, totes aquestes coses / ara són palarofes / *greülls*», Segarra (*Comte Arnau*, 142; i 213, que he donat amb context a *gorjablanc*; val a dir que el *D. Ag.* defineix «*greülls*: herba punxosa que es cria pels camps de conreu»).

DERIV.: +*Gargullet* 'fruiteta (del ginebre)': «és una macaroteta [cosa semblant a una 'cassanella'] com els *garguléts* del ginebre» (Sorita de Bergantes, 1961 *gregullet de *grevull*)?

Maestr. *grèvol*, -*la*, adj. «(fusta o pa) que estan molt secs i es trenquen fàcilment», GaGirona, usat en pobles de la Plana (Almassora) i del Bergantes (Vil·lores). Així com l'emp. *brègol*, indicat a dalt, sembla venir de *grèvol*, aquest podria sortir de l'adj. *brèvol/FREVOL*, per atansament al nom del grèvol, que si no és trenca-dís, ell mateix talla i és sequíssim; *AlcM* a l'Hospitalet i CpTarr. GaGirona informa que la nostra planta es *grèvol* a Morella, *gregoler* en el Maestrat i *crébol* a l'Aragó. Derivat, aquest, ben difós: *grevulé* en el Nord de Segarra (Lloberola de Biosca), 1964. *Greülé* a Àreu i Vall de Cardós, però *grauilé* a Tavascan (1933-4). *Grevolosa*, que ja hem vist amunt com a collectiu, sembla designar una mata concreta i baixa en la descripció de l'autor, ajaçat sota un figueral: «la meva caseta deuenia encantada: tota ella era plena de llunes de sol, de punts brillants, enlluernadors, que relliscaven amb imperceptible moviment; m'agradava veure-les passar sobre les meves mans, per la meua roba, descendir per la soca, resseguint l'enteixinat de gines-tells, aclarir els amatatalls enllumenant les cuques, els brincs, les floretes de pixallits, de grans de sorra, y les espigades finors de les *grabuloses*», PBertrana (*Proses Barbares*, 49). Del collectiu *Agrevolet* citat a dalt hi ha repeticions a bastants rodals; aquest amb la *a-* etimològica: Valleta i Torrent de *L'Agraolét* a Aó's sortida d'Andorra (1964). *Grevoleda*. *Grevolós*.

¹ També com a NL, *Cova l'Agrèvol* ací, Font i partida de l'*Agrèvol*, allà, en un alt vessant damunt del poble. — ² Suspecte d'haver sofert arabitzaçió, com *Farga/Afraga* per *Fraga*. Si no és extensió analògica partint dels collectius *Grevolet*, *Grevolosa*.